

Izvršni direktor Rio Tinto Ltd Džejkob Stausholm izjavio je da kompanija nije odustala od litijumskog projekta "Jadar" u Srbiji, prenela je danas TV N1.

Agencija Rojters je objavila da je Stausholm na brifingu za investitore u Sidneju izjavio da "Jadar" predstavlja "neverovatnu vrednost". "To treba svetu, potrebno je Srbiji. Moramo da smislimo kako da to uradimo. Jedino što bih danas rekao je da nismo odustali", rekao je on. Rojters podseća da je Rio Tinto u julu saopštio da "istražuje sve opcije" u vezi sa projektom Jadar kada je reč o zabrinutosti lokalne zajednice.

Premijerka Srbije Ana Brnabić izjavila je nedavno da ne vidi mogućnost da se projekat "Jadar" oživi, ali da kod nje i dalje postoji žal, jer je to, prema njenim rečima, bila istorijska šansa za razvoj Srbije.

Predsednik Srbije Aleksandar Vučić rekao je sinoć na RTS da voli da priča o litijumu, "da je on strašno važan i da smo napravili strašnu grešku što smo stopirali projekta 'Jadar'".

Iako se, makar zvanično, odustalo od iskopavanja litijuma, prema pisanju dnevnika Handelsblat, Srbija je jedna od onih država koju prema planu Nemačke treba podstaći na eksploataciju litijuma da bi se osnažila evropska produkcija baterija i smanjila zavisnost od Kine.

To je, kako se navodi, tajni dokument koji je Berlin dostavio Evropskoj komisiji (EK) u kojem je navedeno 20 konkretnih predloga i projekata koji treba da pokrenu sa mrtve tačke inicijativu EU "Globalna kapija" (Global Gateway) kao odgovor na kineski projekat "Pojas i put" i infrastrukturna ulaganja.

U EU još nije otvoren nijedan rudnik litijuma iako je planirano da do 2050. godine EU dostigne nulu zagađenja ugljen dioksidom (CO₂), a da se 2030. godine voze desetina miliona električnih automobila.

Postoje projekti koji su u fazi razvoja. Litijum se vadi jedino u Portugalu, ali za potrebe keramike, dok se na otvaranje velikog rudnika, poput onog planiranog u Srbiji, još čeka. Razlozi su, očekivani, a to su negativni uticaji rudnika na životnu sredinu.

Projekat Baroso (Barosso) u Portugalu trebalo je da bude prvi veliki rudnik litijuma u EU, ali je nekoliko puta otvaranje odlagano ponekad na određeno, a ponekad na neodređeno vreme. U 2021. godini data je prva privremena dozvola posle preliminarnog izveštaja o uticaju na životnu sredinu. Međutim, tu se stalo, jer nije rešeno zagađenje voda, potrošnja energije, koraci posle kopanja i drobljenja. Osim toga, rudniku se snažno protivi lokalno stanovništvo i udruženja za očuvanje životne sredine.

Optimisti smatraju da bi rudnik mogao početi da radi 2023. godine, pošto je početkom ove godine vlada Portugala to odobrila u načelu, međutim, opštine gde treba da se otvore rudnici najavile su pokretanje procedure za zabranu iskopavanja.

Prvobitno je bilo najavljeno da je tu nalazi 10 odsto svetskih rezervi, da bi se do danas projekcija smanjile na jedan odsto. Procenjeni kapacitet je 27 miliona metričkih tona, a kompanija koja želi da kopa u Portugalu je Savana Resources (Savannah Resources).

Dok traje neizvesnost iz portugalske vlade su najavili da ipak neće žuriti sa davanjem dozvola.

Planirano je još nekoliko rudnika litijuma u EU, a najpoznatiji primer je u Nemačkoj gde se radi na projektu gde bi se litijum dobijao uz pomoć geotermalne energije za ekstrakciju slane vode bogate litijumom iz Gornje Rajne. Konačan proizvod litijum hidroksid bi se tada dobijao elektrolizom. Taj litijum bi trebalo da ima nultu tačku zagađenja ugljenikom, međutim u Nemačkoj žele da izbegnu i zagađivanje voda.

Ceo projekat je zamišljen kao izolovani sistem gde bi se voda potpuno očistila, pa tek onda puštala dalje. Ovo je nov pristup sa dobijanje litijuma iz vode, prema prvim procenama daleko manje zagađuje životnu sredinu od rudnika.

U toku su istraživanja, započeta 2021. godine, a ove godine Državni zavod za geologiju i rudarstvo utvrdio je da se uticaj planiranih bušotina na životnu sredinu, uzimajući u obzir njihovu veličinu, obim i intenzitet delovanja, ne može oceniti kao značajan. Ukoliko sve bude išlo po planu, početak komercijalne eksploatacije je moguć od 2025. godine.

Francuska kompanija Imeris je objavila da će 2028. godine početi da iskopava nalazište litijuma u Centralnom masivu koje bi trebalo da traje 25 godina. Od druge polovine 19. veka, ovo mesto je dom kamenoloma koji proizvodi 30.000 metričkih tona kaolina godišnje za proizvodnju pločica.

U ovoj kompaniji navode da bi sa 34.000 metričkih tona litijum hidroksida godišnje omogućili da oko 700.000 električnih vozila bude opremljeno litijum-jonskim baterijama. Projekat "Cinovec", sprovodi European Metals Holding, 100 kilometara od Praga u Češkoj. Cilj mu je da proizvodi skoro 30.000 metričkih tona litijuma za baterije godišnje u periodu od 25 godina.

Prema studiji izvodljivosti Juropijen metala (European Metals) iz 2022. godine, "Cinovec" ima potencijal da postane proizvođač najjeftinijeg litijuma iz stene na svetu. Ruda bi mogla da proizvodi po ceni od 5.000 do 6.000 dolara po metričkoj toni.

Da li će do toga doći još se ne zna, kao što se ne zna kada bi rudnik mogao da počne sa radom. "Cinovec" je kako navode četvrto najveće nalazište bez slane vode na svetu.

Završetkom investicije u aprilu 2020. godine, projekat je započeo program rada, ali ne i proizvodnje.

Ažurirana preliminarna studija izvodljivosti (PFS) za projekat je završena u junu 2019. godine kada je započeta konačna studija izvodljivosti, ali još nije gotova. Ovaj rudnik je

lokacijski blizu kompanijama koje prave automobile, ali i giga fabrici baterija kompanije Tesla.

Juropijan litijum (European Lithium) razvija Voflsberg projekat u Koruškoj, 270 kilometara južno od Beča. Ovaj projekat rudnika planira da se iskopa 10.000 metričkih tona litijum hidroksida godišnje.

Prema navodima kompanije, ovim će se opremiti baterije oko 200.000 električnih vozila. Nadaju se da će postići radnu stopu od 800.000 metričkih tona godišnje sa životnim vekom rudnika od preko 10 godina. Kompanija očekuje da počne proizvodnju 2025. godine.

Finska kompanija Keliber, specijalizovana za rudarstvo i hemikalije za baterije, trenutno vodi projekat u zapadnoj Finskoj sa ciljem dostizanja proizvodnje od 15.000 metričkih tona litijum hidroksida godišnje, počevši od 2025. godine. Kompanija takođe teži održivoj proizvodnji.

Litijum koji planiraju da izvade imaće, kažu, manji ugljenični otisak od konkurencije. To je zato što se rafinerija nalazi 70 kilometara od rudnika. Više od polovine električne energije u finskoj nacionalnoj mreži proizvodi se iz obnovljivih izvora energije. Kao rezultat toga, proces rafinacije će biti ekološki prihvatljiviji.

Osim navedenih, postoji još nekoliko projekata u Evropi koji su u fazi razvoja. Takođe i u Srbiji se istražuje prisustvo litijuma na još nekoliko lokacija.

Kako stvari za sada stoje, ozbiljnija proizvodnja litijuma u Evropi, odnosno Evropskoj uniji neće početi pre 2025. godine.

Pritisak industrija i krupnog kapitala će izvesno biti sve veći, a izvestan je i rast cene litijuma kome se previđa da će narednoj deceniji porasti nekoliko puta.

Da li će EU uspeti da pomiri rudarske projekte sa ekološkim standardima ili će se u zelenu tranziciju ući sa potencijalnom devastacijom na svom ili okolnom tlu, videće se uskoro. EU su sigurno potrebni lanci snabdevanja koji su bliži kontinentu, ali i snabdevanje koje nije kinesko.

Evropski zeleni dogovor iz 2020. godine je nagovestio da će neki standardi koji se tiču zaštite životne sredine biti spuštene, dok je planom RipauerEU, objavljenim posle napada Rusije na Ukrajinu, Evropska komisija dodatno dala prioritet prebacivanju na obnovljive izvore u okviru napora da se brzo smanji upotreba ruskih fosilnih goriva.